

BİR OLAYIN HİKÂYESİ, *Yazan: Muzaffer AKALIN, İstanbul: 1961 Sayfa sayısı: 76.*

Yazar, 76 sayfadan ibaret olan bu küçük hacimli eserinde, kendi başından geçen ve halk efkârında geniş yankılar uyandırmış bulunan bir olayı, kronolojik bir sıra içinde, delil ve belgeleriyle tarafsız şekilde anlatmaktadır. Belediye muhtariyeti bakımından idare hukuku ve mahallî idarelerle ilgilenenler için ilgi çekici bir örnek olayı konu edinen eser, demokratik hayatımız yönünden de değerli bir belge teşkil eder mahiyettedir.

Eserin konu edindiği olay kısaca şöyle özetlenebilir :

14 Mayıs 1950 seçimlerini müteakip iktidara gelen partice teşkil edilen hükümet, 5 Haziran 1950 de, yeni cumhurbaşkanının kendi resimlerinin devlet dairelerine asılmasını malî yükü bakımından istemediği, fakat Cumhuriyetin kurucusu sıfatıyla Atatürk'ün portresinin şimdiye kadar olduğu gibi asılı bulundurulmasını arzu ettiği, bu teklif ve arzularının yerinde görüldüğü yolunda bir karar alır.

Aynı yıl Eylül ayında yapılan seçimleri müteakip muhalefet partisine mensup üyelerden kurulan Malatya Belediye Meclisi valinin ısrarlarına rağmen cumhurbaşkanı bulunduğu sırada asılmış bulunan İnönü'nün resmini belediye dairesinden indirmez, bunu ayrıca karar altına alır.

Belediyenin bu kararına karşı herhangi bir kanun yoluna başvurmaksızın vali, jandarma zoruyla, Bakanlığın emri üzerine resmi aşağı indirtir. Tahkikat açıldığından bahisle, yine Bakanlığın emriyle, belediye başkanı işten el çektirilir ve yerine valilikçe uygun görülen bir başkan vekili tayin edilir. İşten el çektirme işleminin aleyhine belediye başkanı valilik ve bakanlık nezdinde itirazda bulunursa da müspet bir sonuç alamaz, Danıştay'a başvurur. Danıştay 6. Dairesi, işten el çektirme işleminin «geçici, nüfuz ve etkisi kovuşturma sonunda karar mercilerince verilecek kararların sonucuna bağlı» bulunduğundan idarî dâva yolu ile tetkik edilecek muamele ve kararlardan olmadığı içtihadında bulunarak kendisini yetkili görmez.

İçişleri Bakanlığınca gönderilen Mülkiye Müfettişleri tarafından yapılan soruşturma sonunda suçlu görülen yeni ve bir evvelki belediye başkanlarının «lüzumu muhakemesine» karar verilmesi talep edilirse de, Danıştay 2. Dairesi, sorumlu bir halleri görülme-

diğinden «men'i muhakeme» lerine karar verir. Valilik, 2. Dairenin bu kararına itiraz eder. Bu arada Bakanlar Kurulu da, 5 Haziran 1950 tarihli kararının «Atatürk'ü istihlâf edenlerin resimlerinin resmî dairelerde bulundurulmaması gayesini sarahatle belirttiğini» tavzih etmek üzere aldığı 23. Aralık 1950 tarihli bir kararla, Danıştay Genel Kurulu'nun kararına tesir edebilecek bir davranışta bulunur. Fakat Danıştay Genel Kurulu valiliğin itirazını reddeder.

İçişleri Bakanlığı, Danıştay Genel Kurulu kararını hiçe sayarak, henüz memuriyetinin tasdik süresi dolmadan Bakanlar Kurulu kararını yerine getirmeyen belediye başkanının işten elçektirilmiş bulunmasını belediye başkanlığının tasdik edilmediği, bilâkis reddedilmiş olduğu şeklinde mütalâa ederek yeniden başkan seçimi yapılmasını emreder. Malatya Belediye Meclisi, aksi görüşte olduğundan işten elçektirilen ve sonradan en yüksek idare mahkemesince sorumsuzluğu tespit edilen belediye başkanının yerine bir başkasının seçilmesine mahal bulunmadığını kararlaştırır.

«Bakanlar Kurulunun kararına aykırı olarak İnönü resminin belediyede asılı kalmasını karara bağliyerek siyasî bir karar vermiş olan belediye meclisinin feshi» Bakanlar Kurulunun 29 Ocak 1951 tarihli toplantısında, kararlaştırılır.

Bu olayın üzerinde durulması ve tartışılması gereken yönleri bizce şu noktalarda toplanmaktadır :

1. Bakanlar Kurulunun, muhtar belediyelerin evvelce asdıkları resimleri dahi indirtmeğe kadar giden böyle bir kararı alması ne dereceye kadar doğrudur, bunun kanunî mesnedi nedir?

2. Belediye başkanı, hakkında henüz tahkikat yapıp lüzumu tahkikat sırasında anlaşılmadan işten el çektirilebilir mi? İşten el çektirilen bir belediye başkanı yerine Vekil tâyini, asıl belediye başkanını seçmeğe yetkili organlarca değil de Bakanlığın emriyle yapılabilir mi?

3. Başkanlığın tasdiki için kanunî süre dolmadan bir tahkikat münasebetiyle belediye başkanının işten el çektirilmesi, başkanlığının reddedildiği süresi içinde açıkca bildirilmemesi karşısında başkanlığın zımnen tasdik olunduğu anlaşılabilir mi? Bununla ilgili olarak, memuriyeti henüz tasdik edilmemiş olan bir kimsenin işten elçektirilmesi bahis konusu olabilir mi?

4. Belediye Başkanlarının seçimine dair mahallî idarenin seçimle işbaşına gelmiş organınca verilmiş kararın siyasî organlarca tasdiki uygun mudur? Tasdik işleminin idarî kaza mercilerine bırakılması, Anayasamızın, ruhuna daha uygun olmaz mı?

5. Aldığı bir kararın siyasî bir organ olan Bakanlar Kurulunca siyasî mahiyette görülerek kararı alan meclisin feshi, mahallî idare muhtariyetine aykırı değil midir? Bu yetkiyi bahşeden Belediye Kanununun 53. maddesi, yeni Anayasamızın «Mahallî idarelerin seçilmiş organlarının organlık sıfatını kazanma ve kaybetmeleri konusundaki denetim ancak yargı yoluyla olur» şeklindeki hükmüyle nasıl bağdaşabilir?

Bu ve benzeri konularda, eser çeşitli belge ve görüşleri ihtiva etmektedir.

Eser, olayın gelişmesini kronolojik sırayla hikâye etmektedir. Yine aynı sıraya bağlı kalmakla beraber, olayın siyasî, özellikle hukukî safha ve yönleri ayrı ayrı ele alınarak tahlile tâbi tutulabilirdi. Maamafih, bu tertip şekliyle de eser, bir örnek olayın bütün belgelerini ihtiva ettiğinden idare hukukçularına ve âmme idarecilerine yararlı bir malzeme teşkil etme mahiyetini kaybetmemektedir.

Demokrasi tarihimiz açısından da ilgi çekici bir belge teşkil eden bu eseri, mahallî idareler konusuyla ilgilenenlere örnek-olay çalışmaları için tavsiyeye değer buluyoruz.

Dr. Cevat GERAY